

Vychodziť u aŭtorki i piatnicy.

Hod vydańnia XXII.

Redaktor przyjmuje 9—10 godz.

„BIEŁAJA KNIHA“

Dumajuć, što apublikawańnie hetaj „knihi“ mieła na mecie pakryžawać plany sajuźnikaŭ.

Litowiec, Litvie, u Litvie

Pavažany
Panie Redaktaru!

Prašu zmiaścić u nastupnym № „Krynicy“ maju uvahu da nadrukavanaha ũ № 18 h. h. artykulu «Litva, ličvin, litoŭski».

Kožnaje slova treba razhladać nia tolki sa starany *formy*, ale i sa starany *źmiestu*. Używany ũ staroj bielaruskaj litaraturnaj movie (XV—XVIII st.) nazoŭ „litvin“ (=ličvin) nie aznačaŭ nacyjanalnaści, bo tady hetaha paniaćcia jašče nia było; ludziej adroźnivali abo pa viery abo pa miescu pachodźańnia i sta-łaŭha žycharstva. Hetak, prykla-
dam, nazovy litvin, rusin, pa-
lanin, draŭlanin, pałačanin, sma-
lanin, mieščanin i h. p. ničoha
nie havorać ab nacyjanalnaści,
a tolki pakazvajuć pachodźań-
nie ludziej, katoryja mohuć być
u toj samy čas roznaj rasavaj
prynaležnaści, roznaj nacyjanal-
naści. Nas, bielarusy, taksama
časta nazyvali „litvinami“, „Lit-
voj“, a našu movu „litoŭskaj“,
bo bielarusy żyli ũ mieščach Lit-
vy. Pa svajmu źmiestu sufiks
in dla taho isnuje, kab paka-
zac miascovaje pachodźańnie:
ziemianin—siadzić, pracuje na
ziarni, sielanin—žyvie ũ siale,
mieščanin—žyvie ũ mieście
(horadzie—haražanin), pałača-
nin—z Polacka i h. d.

Prymietniki, stvoranyja ad
imionaŭ z sufiksam *in* jość ta-
kija: *sialanski*—ad sielanin,
miaščanski—ad mieščanin, *zia-
mianski*—ad ziamianin, pała-
čanski—ad pałačanin, *rusinski*—
ad rusin i h. d. Pavodle analo-
hiji ad slova *litvin* (=ličvin)
treba było-b mieć pryमितnik

„litvinski“ (ličvinski). Adnak my
havorym i pišam „litoŭski“. Ka-
li-ž isnuje pryमितnik, dyk pa-
vinna isnavać i adpaviednaje ja-
mu imia „litowiec“. Heta imia
i formaj i źmiestam jość nie
maskoŭskaje, a čysta bielaru-
skaje, jak i slovy „viasko-
viec“, Aŭhustoviec, Dziaŭlaviec,
Kosaviec, Škloviec, Rahačoviec“
i h. p. U padadzienych imio-
nach sufiks (ustaŭka) *ov* (*av*)
nie žaŭlajecca čužym i dla bie-
larskaj movy: jon užyvajecca
dla bolš točnaŭha akreśleńnia
pryrodnaha pachodźańnia (aŭ-
tochtonnaści) čalavieka, nacyi.
Sufiks (ustaŭka) *ec*, akrom taho,
ukazvaje jašče i na charak-
ternyja asablivaści ludziej, jak u
slovach *kasiec*, *kupiec*, *šaviec*,
kraviec i h. p. Znača, i ũ slo-
vie „litowiec“ ustaŭka *ov* pakaz-
vaje, što čalaviek z hetym
imiem jość aŭtochtan Litvy, a
ustaŭka *ec* nadaje hetamu aŭ-
tochtanu jašče i pryrodnaja,
tolki jamu adnamu charak-
ternyja, aznaki. Adhetul jasna, što
slova „litvin“=„ličvin“ nia mo-
ža zamianiac slova „litowiec“,
kali my choćam točna akreślić
nacyjanalnuju prynaležnaść. Slo-
vy: „U Litvie žyvuć litviny“ i
„U Litvie žyvuć litoŭcy“ nie
žaŭlajecca tožsamymi pavodle
svajho źmiestu i značeńnia:
„litviny“—*ŭsie* žychary Litvy,
„litoŭcy“—žychary *litoŭskaj*
nacyjanalnaści.

Formy davalnaha i miesnaha
sklonaŭ ad slova „Litva“ (Lit-
vie, u Litvie) nia varta padpa-
radkavać zakonam bielarskaj
fonetyki i pišać „Ličvie, u Lič-
vie“. Nazova kožnaj dziaŭčavy
maje nia tolki miascovaje, ale

i mižnarodnaje značeńnie. For-
my-ž „Ličvie“, „u Ličvie“ žaŭ-
lajecca niezrozumiełymi navat
dla slavianskich narodaŭ, kato-
ryja nia znajuć zakonau bielaru-
skaj movy, mohuć dumać, što
hetyja slovy pachodziać ad
dziejaslova „lić“. Dziela hetaha
ŭ imieńni „Litva“ treba pa-
kinuć niaźmiennym kareń *Lit*
(Liet) va ŭsich formach slova,
jak heta užyvajecca va ŭsich
jazykoch.

Na padstavie vyšejpadadzie-
naha maju nadzieju, što slovy
„litowiec, Litvie, u Litvie“ zda-
buduć pravy hramadźanstva ũ
našaj litaratury.

Z vialikaj pašanaj
A. Matač

26.III.1940.

* * *

Maje vyjaśnieńni da chormaŭ
nazovaŭ „Ličvin, Litowiec“ nia
byli jakimiś navukovymi daśle-
davańniaŭ, ale datyčyli žyviš-
čaŭ usim čysta jazykaviednikam,
a častkava j niejazykaviednikam,
viedamych; dziela taho ja sta-
raŭsia vyjaśnić jich drabiazna,
majuć naŭviecie šyrokija ma-
sy. Adnak siarod hetych masaŭ
lučajecca adzinki z filozofičnym
składam rozumu, katoryja ũ naj-
prostšych rečach znachodziać
temy da razvažanńiaŭ, a niama
prytnym dziva, što, nia buduć
adumysloŭcami, časta mylajuc-
ca. Dykže na 100 prac. myla-
jecca sp. A. Matač u svaim
liście.

Razhledzim jahony list.

Dalej sp. Matač mylajecca
ŭvažajuć, što jość niekija adu-
myslovyja sufiksy ũ nazovach,
abaznačajućych nacyjanalnaść,
i što hetkim sufiksam jo su-
fiks *-ov-*. Nacyjanalnyja nazovy
paŭstajuć z pryčyny historyčna-
ha prypadku. Adnyja z jich pa-
ŭstajuć ad zajmanaj narodom

miascovaści (*Palanin, Palak*),
u druhich adzin plamienny na-
zoŭ, pašyrajucysia na jinšyja
svaje plamiony, robicca nazo-
vam nacyjanalnym (*Kryvič, Čach,
Serbin*), u trejcich byvaje prynie-
sieny čužym plemieniam (*Ru-
sin, Baŭharyn, Prancuz*), jašče
ũ jinšych paŭstaje ad stalična-
ha miesta (Rymlanin-Romanus,
Maskal), byvaje nakinieny abo
pazyčany ũ susiedzieŭ z jichnia-
je movy i h. d. i h. d. A dzie-
la taho što roznyja mienava-
nyja slovy-nazovy ũ svajim spa-
čatnym značeńniu majuć rozny-
ja sufiksy, to niama i nia mo-
ža być nijakich adumyslovyh
sufiksaŭ, abaznačajućych nacy-
janalnaść. Heta možna prosta
pabačyć, žviarnuŭšy ŭvahu na
toje, jakija ũ našaj ci jinšaj mo-
vie jo sufiksy ũ nazovach na-
cyjanalnaści.

Mylicca aŭtor listu kažuć,
što sufiks *-ov-* „užyvajecca dla
bolš točnaŭha akreśleńnia (treba
skazać—*aznačeńnia*—J. St.)
pryrodnaha pachodźańnia (aŭ-
tochtonnaści) čalavieka, nacyi“.
Praŭda, kali my kažam „dačka
Dzianisava“, dyk možna było-b
padumać, što tut sufiks *-ov-*
(*-ov-*) abaznačaje pachodźańnie,
ale adnačasna kažacca „*švinčo,
kuryca Dzianisava*“ i z hetaha
vidać, što ab nijakim pachodźa-
ńniem nia moža być hutarki,
ale što mienavany sufiks, po-
bač iz jinšymi sufiksami, abaz-
načaje prynaležnaść. Sufiks *-ov-*
balej abo mieniej pašyran ũ
usich slavianskich movach, jość
jon i ũ movie bielarskaj (a ci
ja kazaŭ, što niama?).

Dadam, što *-ov-* u „Litowiec“
nie spačatnaje, jak u „viasko-
vie“, ale iz spačatnaha *-v-*
(*Litvovcb*).

„Sufiks—*ec*—kaža dalej aŭtar
listu—akrom taho (značycca

Vincuk Advažny:

Praz mora — akijan

(Padarož u 1939 b.).

21.III.1939. Voš ja ŭžo na Siarod-
ziemnym mory.

17-ha sakavika rušyŭ naš paraplau
„Jean Laborde“ (15.000 tonn) z Marsylii
ŭ Šanghaj. Užo drugi raz adbyvaju takuju
padarož, ale iznoŭ baču šmat novaha—
jakraz baču toje, što ũ 1936 h. praspau.
Adrazu mora spatkała nas bakavym afry-
kanskim vietram i pačalo kačać leva-pra-
va; ale ničoha, tryvajem! Dyk skora pie-
rajšło na „vašmiorku“—heta žbivaje z
noh samych stojkch—voš-ža inšym by-
ło ŭžo i nia lohka—„zapiajali na ryž-
skuju notu“. Siahonńia majem viecier u
vočy—heta ŭžo dobra: chvali roŭnyja;
karabiel idzie 365 mil morskich u paru
(u sutki), h. zn. kala 640 kilom.

U takim novačasnym paraplavie čujem-
sia całkom biašpiečna: što nam vietry-
bury, kali žyviom u mahutnaj, žalezam
akutaj, krepasć! Ale... naša moc—sa-
ŭsim niamocnaja: hety hordy paraplau
kłaniajecca kožnaj chvali, chistajecca i
dryžyć ad vietru, i nadta-ž jon maleńki ũ
biaźmiernym mory!

Pašla abiedu byŭ u nas probny alarm:
usie adzieli korkavyja pajasy, pabiehli da
zapasnych łodak i byli hatovy ŭciakać z
parachodu—voš zapraŭdnaje „memento

mori“—„pomni ab šmierci!“—bo ŭsio
moža zdarycca—ci pažar, ci „avaryja“—
za štoś začepim, stukniemsia i... tahdy pa
ŭsiom!

Padjaždžajem da vyspy „Monte-Chri-
sto“, h. zn. „Hara Chrystovaja“. Dzikaja,
surovaja skała, jak kapa siena, uzdynia-
jecca z mora, nia vidać na joj ni znaku
žycia—kamień hluchi i zamioršy. Ča-
mu tak dziŭna nazyvajecca? Musić padob-
naja jana da hary Kalvaryjskaj. Tymbolš
mnie prypomniałasia Kalvaryja, bō prajaž-
džali la Monte-Christo ũ piatnicu, a hadz.
12-aj dnia.

Pad italjanskim bieraham bačym, u hru-
pie vastravoŭ Liparskich, vostrau-vulkan
Stromboli. Heta cud-hara! Vyhładaje sia-
rod nočy, jak čaradziejskaja kuźnia z dvu-
ma ahniemi: u adnym hrejuć žaleza, a ũ
druhim—mienšym—kujuć... Iskry sna-
pom vylatajuć u padniabiešsie. Nie mahli
my nahladziecca. Ale... u 1936 h. bačyŭ
ja Stromboli dniom. Nie pavierycie, što
na kancy hetaha vastrauka prylipla nie-
maloje miastečka?! A navat na samym
baku vulkanu my bačyli z dziesiatok cha-
taŭ, jakija stajać na abryvistym, krutaha-
lovym bierahu. Jak jany tam dachodziać
da mora i da taho miastečka, my ũ pad-
hornyja binokli nie mahli zrazumieć. I ja-
koje tam žycio pad iskrami, u hrazie
vulkanu, na kamianistaj nieŭradžajnaj ha-
re—saprady, trudna žmierkavać. Kab
ich puściŭ na našu hładzienkuju Bielaruś,

dyk peŭna tancavali-b z radaści! Praz bi-
nokli bačym malusieńkija paletački—ha-
rody, takija, jak i ũ druhich miascch ha-
rystaj Italii. Heta praca mnohich pakaleń-
niaŭ. Vykuvajuć u skalach placok-zahon-
čyk, nanosiać na jaho ziamlu z dalokaj
daliny i... siejuć. Abkładvajuć baki zaho-
nu kamieńniami, časam murujuć ścianu,
a vyšej—taksama robicca druhi zahon-
čyk, jašče vyšej—treci i h. d. Mnie zda-
rylasia vidzieć celyja hory ũ takich pa-
loch—pa zahonaŭ 50—60. Voš dzie ka-
taržnaja praca! Siejuć vinahrad, sadziać
aliŭkavyja drevy i roznaje varyva. Vadu
pad suchi hod nosiać na haru; padčas
daždžu loviać u zapasnyja basejny. Nu,
i musić nie zdabra narod lezie pad „pia-
kielnyja piecy“—vulkany, jak Stromboli
i Vezuvijs?

Razhulałasia mora—nie mahu da-
lej pišać—hojdajecca naša chata. Vody
biahuć, pieniacca, blutajecca chvali. Dziŭ-
na žmianiŭsia koler vady: z matava-siniaj
stała zielankavaj. Sonca šviecić čmiana.
Što heta značyć—moža budzie bura?
Ale my ŭžo padchodzim da Port-Saidu.
Za kolki hadzin pakidajem heta viečna-
niespakojnaje Siarodziemnaje mora, jako-
je zaniało nam čatry dni i čatry hadzi-
ny času—nie, mylajusia!—i dzvie ha-
dziny, bo jedziem na ŭschod sonca, i ko-
žny dzień padhanajajem hadziŭnik na 30
minut.
(d. b.)

aprača abaznačennia „aŭtoch-tonnaści“—J. St.) ukazvaje jašče i na charakternyja asabli-vaści ludziej, jak u slovach „kasiec, kupiec, šaviec i h. d.“ Nu, a ŭ slovach „palec, dubiec“? — papytajuŭsia ja. Jakija heta „charakternyja asabliwaści“ aŭtar nam nie zachacieŭ skazać, bo jich niamašaka. Sufiks-ec z-bc, jak i-co z-bce (jajco, kołca) ŭ ni-jakim i ica (vadzica) ŭ žanoc-kim rodzie abaznačajuć, pobač iŭ jinšymi sufiksami, tolki žmian-šalnaść, katoraja patolki adču-vajecca, pakolki ŭ vadvied-nych slovach nia vyvietraŭa. Hety samy žmianšalny sufiks — iznoŭ pobač iŭ jinšymi — naparu ŭży-vajecca dziela abaznačennia dziejučych asobaŭ (nomina ac-tionis), jak pryviedzienyja aŭta-ram listu, i ŭ jinšych prypad-kach. A slovy žmianšalnyja nia-redka ŭżywajucca i ŭ značeńniu łaskavym (siastryca, u pjanicaŭ —barelica i pad.)

Nie zhadžajecca iz tak-ža za-praŭdnaściasj, što ŭ XV—XVIII v.v. nia było pajma nacyjanalnaści. Było tady nia tolki nacyjanal-naje pačućcio, ale j nacyjanal-naja ŭviadomaść na't u takoha astaŭaha narodu, jak tahačasna-ja Maskva. U Maskoŭščynie ŭ XV v. raŭvivajecca na't šovinizm, svaju stalicu Maskali ŭvažajuć za trejci Rym i jinš. Viedama, u poŭnaj miery była ŭ mienav-nyam časio nacyjanalnaja ŭviadomaść i ŭ biełaruskaha narodu. Praŭda, i tady, jak i cia-pieraka, byli narody biaz dziej-naha nacyjanalnaha žyćcia ci nakš kažućy nieŭviadomyja. Mo' aŭtar choča skazać, što daŭniej nia było *aznačennia* nacyjanalnaści. Ale niastača azna-čennia ničoha nie mianiaje, i ciapier z hetym aznačenniam usialak byvaje.

(kančata budzie).

Dr. J. Stankievič

Paviedamleńnie

Biełaruski Centr u Ličvie zakončyŭ užo ŭsie farmalnaści ŭ suviasi z pieraniasieńniem uradu T-va ŭ Vilniu i pry-stupić da pracy. Vodhuki hetaj pracy, jak paviedamleńni i spravazdača ŭ presie i radyjofonie ab koncertach, refera-tach i inš., užo ahulna viedamy. Aprača hetaj dziejnaści, Centr viadzie jšče dziejnaść dapamahovuju. Na kolki adnak pieršaja dziejnaść maje charakter dziejnaści publičnaj, kož-namu dastupnaj, na hetulki heta apošniaja, pavodle statutu T-va, škiravana tolki na siabroŭ T-va.

Heta apošniaje, a tak-ža farmalnaje ŭparadkavańnie siabroŭstva ŭ arhanizacyi majućy na ŭvazie, sekretaryjat Biełaruskaha Centru abviaščaje pierarejestracyju asob, jaki-ja chočać być siabrami Biełaruskaha Centru ŭ Ličvie: usie, chto choča być siabram hetaje arhanizacyi, pavinien u jaje farmalna zapisacca, padpisvućy adpaviedniuju zajavu. Blankiet zajavy možna atrymać u Sekretaryjacie Centru (što-dzień ad 10 da 12 hadz.). Abviazku pierarejestracyi nie padlahajuć asoby, jakija užo takija zajavy padpisali i padali.

Sekretaryjat Biełaruskaha Centru ŭ Ličvie

Vilnia, 7.IV.1940.

Vilnia, Zavalnaja 1-2

VODHUKI VILNI

Aficyjalna paviedamlajuć:

Dnia 23 kastryčnika 1939 h. „Hieneralny Polski Konsul Ka-zimier Trebicki“ prysłaŭ hiene-ralnamu sekretaru Lihi Narodaŭ piśmo u spravie ŭmowy pamiž Litvoj i Savieckim Sajuzam z dnia 10 kastryčnika 1939 h., na padstavie jakoha Ličvie była pieradadziena Vilnia razam z krajem. U suviasi z hetym de-lehat Litvy pry Lizie Narodaŭ dnia 29 sakavika siol. prysłaŭ hieneralnamu sekretaru Lihi Narodaŭ piśmo hetkaha žmie-stu:

„Z daručennia majho ŭradu maju honar paviedamić Vašu Ekscelencyju ab nastupnym: dnia 24 kastryčnika 1939 h. byli Vy łaskavy vystać Radzie i sia-bram Lihi Narodaŭ piśmo pad-pisanaje „Hieneralnym Polskim Konsulam Trebickim“ ab daru-čenni ŭradu Litvy farmalnaha prateštu ŭ spravie zaniaćcia jejnym ŭradam abšaru adda-dzienaha Savieckim Sajuzam, a da jaho nienaležačaha. Pakida-

jućy za saboj prava rabić u ra-zie patreby inšyja ŭvahi, urad Litvy užo ciapier zvaročvaje Vašu ŭvahu na hety fakt, što na mocy zakonu majučaha su-viaź z pieradańniem miesta Vilni i Vilenščyny Litoŭskaj Respublicy i z dvustaronnaj umovaj miž Litvoj i Savieckim Sajuzam padpisanaj dnia 10 ka-stryčnika 1939 h., Sajuz Saviec-kich Sacyjalistyčnych Respublik nie addaŭ Ličvie nijakaha ab-šaru. Suverennaść Litvy ŭ Vi-lenščynie Saviecki Sajuz pry-znaŭ užo na mocy mirnaha da-havoru z dnia 12 lipnia 1920 h. Paźniej abšar hety byŭ siłkom zaniaty hienerałam Želihoŭskim. Litoŭski ŭrad nikoli nie pry-znaŭ hetaha hvaltu зроблена ŭradam polskim Litva, jakaja pačala ŭžnoŭ panavać u svajej stolicy, ździešniŭa svaje stolet-nija pravy, jakija ani na chvili-nu nie pierachodzili na staranu Polšcy. Prašu Vašu Ekscele-ncyju abznajomić z hetym piś-mom siabroŭ Lihi Narodaŭ“.

Письмо ў Рэдакцыю

Паважаны Пане Рэдактар! Гэтым маю гонар прасіць Вас аб зьмяшчэньні наступнага:

Лічу абавязкам паведаміць праваслаўнае грамадзянства места Вільні, што я з днём 25 сакавіка сёл. ня лічу ся-бе ў царкоўнай юрысдыкцыі Яго Найсьвячонства Элеўфэ-рага, Мітрапаліта Літоўскага і Віленскага.

Прычыны гэтага паважна-га рашэньня пададзены ў маім „Открытом Письме“ на імя Мітрапаліта Элеўфэрага. Экзэмпляр „Письма“ далучаю.

З пашанаю

Архімандрыт

Піліп Морозов

Вільня, 5.IV.1940 г.

Na rabotu ŭ Estoniju

Zhodna z umovaj pamiž ad-paviednymi litoŭskimi i eston-skimi ŭladami, Estonija moža sioleta ŭziać da siabie z Litvy try tysiaćy ziemiarskich ra-botnikaŭ, vyklučna spasiarod vajennych uciekačoŭ i biezra-botnych. Zapisy na vyjezd pryj-maje Estonskaja komisija pačy-najućy ad 8 h. m. ŭ Vilni, pry vul. Astrabramskaj 7. Varunki pracy nastupnyja: u mižčasie ad dnia 15 krasavika da 15 li-stapada mužčyny — hramadzia-nie Litvy buduć atrymliwać nia mienš 22 estonskija karony, a kabiety—27 est. karon u mie-siac(adna estn. karona=1.40 lit.). Niehramadzianie, mužčyny, atry-majuć najmienš 30 karon, žan-čyny—25 karon. U inšuju paru hodu mužčyny dastanuć naj-mienš 25 karon, a kabiety 20 karon. Košty pierajezdu ŭ abiedź-vie starony, a taksama vydatki na vybranie adpaviednych da-kumentaŭ pakryvaje Estonskaja Zamiel. Pałata. Padčas pracy ŭ Estonii rabotniki buduć mieć socyjalnaje abiešpiečennie.

Hutarki ab haspadarcy

Što pasieješ—to j paźnieš

Jak aceńvać nasieńnie i sadźbu*)

A) Ahulnaja acenka

Užo z samaha vyhladu nasieńnia ha-spadar moža adroźnić zdarovaje j dobreje nasieńnie ad nasieńnia horšaj jakaści, chvoraha, niedaražvitaha, abo nasieńnia inšaha sortu. I tak:

Ziarnio pšanicy pavinna być karotka-je, hruboje, pukataje, z dalikatnaju łusko-ju i z mielkim raŭčukom. Łuska pšanicy pavinna mieć koler bledna-žoŭty, aŭ čyrvonny, zaležna ad taho, ci inšaha sortu. Čym hlybiejšy raŭčuk i hrubšaja łuska, tym prašciejšy sort zboža. Plytki raŭčuk, toniečkaja i hładkaja łuska, skrož dobra vypaŭnienaja mukoj, heta oznaka dobrej jakaści nasiennaha ziarniacy, nia tolki ŭ pšanicy, ale j naahul va ŭsich ziarnavych zbažavinaŭ.

Ziarnio žyta zvyčajna byvaje padaŭ-havatym. Koler łuski moža być žaŭtavyt, brunatny, ale najčасьciej zielenkavaty. Žaŭ-tavy abo brunatny koler žytniaha ziarnia-ci, kali nia jość adznakaju asobnaha sor-tu, dyk pakazvaje na toje, što žyta było nieadpaviedna sabrana, abo što ziarnio niedaražvitaje. Šery koler žytniaha ziarnia-

ci, biez zielenkavataha adcienu, pakazvaje, što takaje žyta sabrana było padčas niepahadzi. Pryčynaj takoha kolera łuski časta moža być jejnaja pražmiernaja hru-baść. Kali napr. na ssypcy (u švirnie, u kleci) jość pražmiernaja syraść, dyk u ziarniacy nastajuć pieramieny zapasnych ma-tarjalaŭ, a praz toje koler łuski žmiania-jecca na ciomna-šery abo jarka-brunatny.

Ziarnio jačmieniu (brovarskaha i mly-narskaha) pavinna być karotkaje pukataje, koleru ciarniejšaha. Ulaścivija dla jač-mieju morščyny pavinny być papiarečny.

Ziarnio aŭsa pavinna być vialikaje i ciažkaje, zaležna ad sortu, mienš ci bolš vypaŭnienaje mukoj. Pavinna mieć po-lysk. Avios, jaki zmok, tracić svoj polysk i stanovicca matavym. Sarty z švietlaŭu łuskoju stanovicca šerymi, a załacista-žoŭtyja —čyrvaniejuć abo stanovicca še-ra-žoŭtymi. Koler łuski moža być biely, šery, abo załacista-žoŭty. Čym cianiejšaja łuska, tym lepšy sort.

Ziarnio bračychi, kali jano zapaŭša-je, dyk heta znak, što jano biednaje ŭ za-pasnyja karmaviny, a tym samym i niapry-hodnaje da pasievu.

Nasieńnie čyrvonaj kaniušyny, zdat-naje da pasievu, musić być poŭnaje, ciaž-kaje i bliskučaje. Łuska maje mieć koler bledna-žoŭty, z fioletavym adcienukam.

Kali-ž nasieńnie matavaje i zusim žoŭta-je, dyk heta kaniušyna biez pary sabrana, kali jšče była niašpiełaj. Staroje nasieńnie paznajecca pa kolery kaštanovym, abo čyrvonym.

Nasieńnie biełaj kaniušyny drabniej-šaje, koleru čyrvona-žoŭtaha (kanarkava-ha), z pamarančavym adcienukam. Staroje nasieńnie maje koler brunatny.

Nasieńnie švedzkaj kaniušyny krychu drabniejšaje ad nasieńnia kaniušyny čyrv-onaj. Maje formu jajka, z vostryimi kon-čykami. Zdarovaje, šviežaje nasieńnie ma-je žaŭtava-zialony abo ciomna-aliŭkavy koler.

Staroje nasieńnie roznych kaniušy-naŭ niasumlennyja handlary nasieńniem „admaładžvajuć“, abkuryvajuć dymam sierki, kab nadać ziarniacy švietlejšy ko-ler. Takoje nasieńnie možna paznać pa sierkavym zapachu.

Nasieńnie lacherny maje padaŭhava-tuju formu. Šviežaje nasieńnie maje koler łuski žoŭta-brunatny, a staroje stanovicca ciomna-brunatnym.

Nasieńnie burakoŭ musić być čystaje, zusim adnastajnaje što da vialičyni i ko-leru i niepaškodžanaje pry małacbie (nie-papierabivanae).

*) Z knižki „Сакрэт ураджая“, Vilnia 1939 h. Cana 50 cnt. Dastać možna ŭ redakcyi „Krynicy“

Ci budzie bitva pad Skagerrak

Uvaha žsih siahoñnia žviereniena na praliū Skagerrak (kala Danii), ždzie žbirajucca z adnaho boku anhlicki, a z druhoha niamiecki vajenny flot. Nia dziya, što ūsie spadziajucca, što tam moža addbycca vialikaj mors-kaja bitva. Tymbolš, što ū hetym samym miescy byla ūžo raz bitva ū 1916 hodie.

Anhlija dahetul hanarycca tym, što žjaūlajucca ūladarkaj mora. U pierakanañni hetym padtrymlivajucca jana toj šviedamašciu, što ūladaje vialikimi vajennymi karablami i zbrojaj z vializarnaj siľaj ahnia. Hetki ciažki flot prynaroūleny da bitvaū u adkrytym mory i tamu Anhlija i starajucca vyciahuć niamiecki flot u takuju bitvu. Niemcy adnak budavali svoj flot z inšym abrachoūvañniem, na vajnu „partyzanckuju“: niamieckija karabli mienšyja, što da siľy, ale chutčejšyja, bolš zvarotlivyja. Jany cely čas uciakajuć ad bitvy ū adkrytym mory i „skubajuć“ niepryjaciela niečakanymi napadami z bakoū, z-zadu i syspadu (padvodnymi łodkami). Adnym slovam anhličanie choćać bitvy ū adkrytym mory, a niemcy takoj bitvy nia choćuć. I ūsia zahadka ciapier u tym, ci niemcy pryjmuć adkrytuju bitvu na mory, ci buduć ad jaje dalje uciakać i da jakoj pary im heta ūdasca?

A tymčasam, jak pišuć hazety, anhlicki flot u vialikaj siľe vyjechaū na mora i staić prad pralivam Skagerrak, kala bierahoū Danii. Anhličanie pry hetym spadziajucca i pryhatavany na vialikija straty, jany rachujucca z tym, što niemcy, kali rašacca na bitvu, dyk spaćatku pušćiać vialikuju eskadru bombavozaū, jakija „praciarebiać“ darohu i tady tolki na aslabeñnyja takoj atakaj karabli anhlickija pojduć u boj karabli niamieckija. Rachujućysia z hetym anhlicki flot zabraū z saboj i vialikija karabli z nahružanymi aeroplanami.

Choć da farmalnej bitvy jšče nie dajšio, to adnak i anhlicki i niamiecki flot vystaū napierad svaich patruloū, jakija ūžo ūvadžli z saboj u sutyčnašć.

Hałoūnyja siľy adnak dahetul stajac na pahlad biazdziejna i čakajuć, kali nia ličyć taho, što ūžo sam fakt zhрупavañnia takoj anhlickaj siľy kala Skagerraku faktyčna zaharadzio byccam Niamieččynie darohu ū norveskija vody, praz katoryja dahetul plyli ū Niamieččynu karabli z nahružanaj rudoj.

Ci Anhlija tolki hetym i zdavolicca, ci za ūsiaukuju canu budzie staracca ūciahuć niamiecki flot u adkrytuju bitvu i čym eventualna heta bitva končycca — pakažuć chiba niedalokija ūžo dni.

Saviecka-anhlickaje zblizeñnie?

Hazety pišuć, što anhličanie iduć na spatkañnie Savietam, pryznajućy im prava na ūplyvy ū rajonie Čornaha Mora. Adnčasna Italii pryznajucca takoj-ž prava na niekatoryja rajony Mora Mižziemnaha i Dunaju. Akančalnaha vyjaśnieñnia hetaj spravy čakajuć pa skančeñni konferencyi anhlickich i francuskich diplomataū na Baľkanach. — Cikavy tak-ža i artykul

maskoŭskaj „Pravdy“, dzie miž inšym skazana, što Niamieččyna musić prajhrać vajnu prociū dziařaū, jakija majuć nieščarpalnyja žaroły ludziej i syrca. Kraj, jaki nia maje miedzi, karasiny, kaūčuka, bavoūny i inšych syrcoū nia moža doūha viešći vajny. — Na viecier hetkija slovy chiba-ž „Praūda“ nia kidaje.

Možna pracavać svabodna i bez pieraškod!

Ministr unutranych spraū hien. K. Skučas, u hutarcy z pradstaūnikom žydoŭskaj hazety „Ųtime“, na pytañnie ab aktualnaj siahoñnia ū Vilenščynie spravie hramadzianstva i pašpartoū, miž inšym adkazaū:

„Sapraūdy ličba litoŭskich hramadzian u Vilni dahetul nia jošć jašče značajna. Možna du-mać, što vina hetaha jošć u nieelastyčnašći zakonu ab hramadzianstvie. Majem adnak nadzieju, što sprava heta, katoraj my ūžo zacikavilisia, u chutkim čašie budzie vyrašana i pryšpiešana... Nia možna adnak zaby-

vacca, što zakon astajucca zakonam!

Mahu adnak zapeūnić hramadzian Litvy, hramadzianstva katorych jašče nia vyjaśniena i katoryja lojalnyja, što buduć mahćy svabodna i bez pieraškod viašći svaju pracu dalje. Nichto im nie pieraškodzić u zaniatkach i zarabotkach, naturalna z tym varunkam, što dziejnašć ichniaja nie pryniasie škody našaj dziařaūnaj haspardarcy. Dzieia taho Ministerstva Unutranych Spraū pieradało prava vydavañnia dazvołaū na pracu ūladam administracyjnym u Vilni“.

Žyćcio u Vilni i Kraju

Hydroelektroūnia ū Turniškach, budova jakoj 1 h. m. časova strymana, maje być addadziena da vykančeñnia pryvatnaj supalcy Elektra, z 4-ma mil. lit. akcyjnaha kapitału. Mielab jana vykončyc budoūlu praz 2-3 hady.

Rūtabusnaje spaľučeñnie Vilni z Šyrvintami i Vilkamiram (Ukmergė) uznoūlena z dñiom 8 h. m.

Volnaja prodadž. Ad 5 h. m. pačynajućy kasujucca rehulacija prodadž benzyny, motoryny i gazoliny. Ųsio heta možna ūžo dastać ciapier u vol-

nym handli. Pa kartačkach, pradajucca tolki karasina.

Vybary ū samaŭrady tymčasam jašče nieaktualnyja. Paviedamlajuć ab hetym z kruhoū dobra painformavanychn.

Niemcy vyjaždžajuć. U niadzielu 7 h. m. vyjechała z Vilni apošniaja hrupa niemcaū zapisanych na vyjezd u Niamieččynu.

„Rūta“ — **Kooperatyū** (Kantora) pieraniesiena ū novaje pamieškañnie pry vul. Hiedymina 19.

Fabryku cellulozy dumajuć padbudać u Padbrodždzi.

Špiašajciesia skarystać

z lhotnaje padpiski

na „KRYNICU“

da 1-ha maja!

AD 1-ha SAKAVIKA

adčynieny ū Vilni, pry vul. Hiedymina 23,

REPREZENTACYJNY HOTEL

„VIKTORIA“

Prastornyja ventylavanyja ūmeblavanyja nanava-adremantavanyja pakoi. Vanny i ūsie inšyje vyhady.

Pavažanyh Turystaū pa pryjezdzie ū stalicu prosimo astanaūlacca tolki ū našym hotelu.

Ųlašnica: Ona Palionaitė-Gabrėnienė.

VOKAM PA ŠVIECIE

Dyktataram viadzieñnia vajny nazyvajuć niemcy anhlickaha ministra lorda Churchilla, jaki ū zreformavanim anhlickim uradzcie staūsia staršynioj usich vajennych ministerstvaū: suchaputnych, morskich i pavietranych siľ. Stalasia heta pa naradzcie najvyšejšaj sajužnickaj vajennaj rady, jakaja da taho, pa niaūdaćy pašyryć vajenny front na poūnaćy (u Finlandy), dala byccam instrukcyi pašyryć hety front na paūdzionnym uschodzie — na Baľkanacn i Blizkim Ųschodzie.

Ekanamičnaja vajna sajužnikaū prociū Niamieččyny, jak ab hetym zjaviū anahdaj anhlicki premjer Chamberlain, pašyrajucca. Anhlicki i francuski ūrady pieradali anahdaj uradam Švecy i Norvehii paviedamleñni, što pierastanuć uvažac ich neūtralnymi, kali jany buduć prapuskac praz svaje vody karabli, jakija viazuć žaleznuju rudu z Švecy ū Niamieččynu. Ryžskaja hazeta „Сегодня“ piša, što ūrad niamiecki niečakanu vydalo ūrad ustrymac transporty švedskaj rudy praz norveskija porty. Zahad hety tumačac usialak. M. in. dahadvajucca, što niemcy choćać hetym adabrać z ruk sajužnikaū pryčepku dzieia ūvachodu ū norveskija vody.

Anhličanie prabivajucca i na Daloki Ųschod: ichniaja vajennyja karabli kruzac kala bierahoū Japonii. U Tokio neta vyklykaje niedarazumiēñnie i pabojvannie, kab na Daloki Ųschod nie pierakinušia jšče i druhi vajenny front (i-šy front tam, heta front japonska kitajski). Anhličanie dumajuć byccam zaminavac saviecki port Ųladyvastok.

Ci ūvadžnie Ameryka? Ameryka ū adnosinach da eūropejskich padziejaū viała palityku „niamiešvañnia“. Apošnim časam adnak prezident Roosevelt heta pravila značajna nadla-maū. I z hetaha dla jaho samoha ciapier atrymašia nie mały chłopot: u „bieľaj knizie“ niemcy dakumentami pakazvajuć, što amerykancy vinavaty za vybuch vajny, a ciapier jašče ūploūšia syecyjalny pasol koosevelta Welles u niavyraznuju historyju z „novaj kartaj Eūropy.“ — Slovam — chłopoty.

U Niamieččynie zaūvavajucca zvarot u kirunku Madziarščyny. Dahetul bolš uvahi žvartalašia na susiedki Madziarščyny, Rumyniju, jakija dahetul majuć miz saboj sprecki za supolnyja nranicy. — Z školnych prahamaū zahadana vykinuć navučannie relihii. — U česka-moraŭskim Protektaracie vydadzienny zahad, kab ad 10 h. m. ūsie dziařaūnyja čynoūniki i vučyciali składali prysiahu na vier-našć nia tolki prezidentu Protektoratu, ale taksama Hitleru i samaj Niamieččynie. — Kanceler Hitler dekoravaū ordenam rycarskaha žaleznaha kryža hien. Rundsteta, jaki kiravaū vajennymi operacyjami letaš uvosieni prociū Poľšcy.

Na zach. froncie usilivajucca bai, pierad usim u pavietry. Anhlickija aeraplany zrabili nalot na niamiecki port Wilmshafen, ale ab škodach pavažnyh hetaha nalotu tymčasam nia čuvać.

Italija pryhataūlajucca da vajny. U minuty cacier Mussolini prymaū načalnika vajennaha štabu maršala Badoglio, z katorym bolš hadziny radziūsia ab vajennym pryhatavañni Italii. Niadzielnaje radio pavieda-miła ab novaj mobilizacyi niekalkich hadoū u Italii.

Mižnarodny kirmaš, viašniany ū Prazie českej adčyniūsia 31 m. m. Na kirmašy pryjechali kupcy z Holandyi, Hrečy, Rumynii, Norvehii i Danii.

Koosevelt budzie havaryć pramovu praz radio dnia 15 h. m.

HRAMADZIANIE: Prysylajcie adrasy svaich znajomych, kab i jany mahli atrymać probny numer „Krynicy“.